

Förändrat uppdrag för Sveaskog AB

Till näringsutskottet

Näringsutskottet beredde den 8 april 2010 miljö- och jordbruksutskottet tillfälle att avge ett yttrande över proposition 2009/10:169 Förändrat uppdrag för Sveaskog AB samt en följdmotion.

Miljö- och jordbruksutskottet yttrar sig över propositionen och motion N13 (mp) yrkandena 4–6 i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Utskottets överväganden

Propositionen

I propositionen föreslås att uppdraget för Sveaskog AB (publ), härnäst Sveaskog, förändras i enlighet med följande. Sveaskogs verksamhet ska baseras på affärsmässig grund och generera marknadsmässig avkastning. Sveaskog ska vara en oberoende aktör med kärnverksamhet inom skogsbruk utan egna stora intressen som slutanvändare av skogsråvara. Sveaskog bör också kunna bedriva närliggande verksamhet om det bidrar till att öka bolagets avkastning. Dessutom ska Sveaskog även fortsättningsvis möjliggöra omarronderingar och tillköp för enskilt skogsbruk, särskilt i glesbygd, genom försäljning av mark på marknadsmässiga villkor. Försäljning av mark ska ske till dess att 10 % av den areal bolaget hade 2002, vid bolagets bildande, är avyttrad.

Vidare föreslås att Sveaskogs uppdrag att tillhandahålla staten ersättningsmark ska upphöra vid utgången av 2010. Samtidigt föreslås att riksdagen bemyndigar regeringen att överföra fastigheter med en sammanlagd areal om högst 100 000 hektar produktiv skogsmark från Sveaskog till staten som därefter ska användas som ersättningsmark. Överföringen ska ske genom utdelning av fastigheter eller av aktier i ett av Sveaskog ägt dotterföretag.

I propositionen föreslås även att regeringen bemyndigas att vidta de åtgärder som krävs för att genomföra överföringen och att regeringen får avyttra de tillgångar som förvärvas genom överföringen.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet erinra om att det för miljö kvalitetsmålet *Levande skogar* gäller tre delmål enligt 2005 års miljömålsproposition (prop. 2004/05:150, bet. 2005/06: MJU3, rskr. 2005/06:48, 49). Delmål 1 avser ett långsiktigt skydd av skogsmark. Som framhålls i proposition 2009/10:155 Svenska miljömål – för ett effektivare miljöarbete, äger de stora skogsbolagen och Svenska kyrkan sammantaget omkring en fjärdedel av Sveriges skogsmarksareal. På dessa stora skogsägares mark finns betydande skyddsvärda skogsarealer. Överenskommelser om markbyten med dessa stora skogsägare är den enda praktiska möjligheten att i rimlig tid nå resterande del av delmålet om ett formellt skydd av skogar. Som framgår av den nu aktuella propositionen föreslår regeringen därför att ersättningsmark avskiljs från Sveaskog i en sådan storleksordning att den återstående delen av delmålet om formellt skydd kan nås. Det rör sig om mark innehållande upp till 100 000 hektar produktiv skogsmark som ska användas som ersättningsmark. Utskottet har även tidigare, i betänkande 2009/10:

MJU9 med anledning av proposition 2008/9:214 Hållbart skydd av naturområden, påpekat att det finns betydande skyddsvärda skogsarealer som bör få ett formellt skydd på de stora skogsägarnas mark.

När det gäller motion N13 (mp) yrkande 6, i vilken det anförs att anslaget 1:3 Åtgärder för biologisk mångfald inte bör sänkas förrän det finns ett tydligt delmål för perioden efter 2010 och det kan säkerställas att anslagsändringen är förenlig med måluppfyllelsen, vill utskottet anföra följande. Regeringen framhåller i den nu aktuella propositionen att de identifierade skyddsvärda objekten i huvudsak återfinns på mark som ägs av skogsägare med markinnehav som överstiger 5 000 hektar och att länsstyrelserna och Naturvårdsverket har kännedom om betydande skogsarealer med höga naturvärden hos dessa markägare. Utskottet delar regeringens bedömning att möjligheten att tillhandahålla ersättningsmark och nå överenskommelser om markbyten är den avgörande faktorn för att kostnadseffektivt och relativt snabbt nå resterande del av delmålet om formellt skydd. Om framtida behov av resurser uppstår för att bidra till att miljökvalitetsmålet *Levande skogar* uppfylls, får man som regeringen framhåller återkomma med vilka verktyg som då kan vara aktuella. I propositionen framhålls vidare att förändringen av systemet med ersättningsmark har finansiella konsekvenser. Överföringen av mark till staten, bytet av mark eller skyddandet av marken påverkar inte de takbegränsade utgifterna och inte heller det finansiella sparandet eller statens lånebehov 2010. Dock minskar värdet på statens reala tillgångar när marken skyddas och värdet skrivs ned. I likhet med regeringen bedömer utskottet att det under utgiftsområde 20 uppförda anslaget 1:3 Åtgärder för biologisk mångfald kan sänkas med 210 miljoner kronor under åren 2011 till 2020 eftersom medel tidigare har avsatts till detta anslag för att nå delmålet om långsiktigt skydd av skogsmark 2010.

Vad gäller miljökvalitetsmålet *Levande skogar* som helhet har regeringen i proposition 2009/10:155 Svenska miljömål – för ett effektivare miljöarbete anført att det är möjligt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljökvalitetsmålet om ytterligare omfattande åtgärder vidtas. Det gäller både att hindra att skogar med höga naturvärden avverkas och att se till att skogsbruket bedrivs så att både den biologiska mångfalden och skogens kulturlämningar säkerställs. Regeringen gör en något mer positiv bedömning än Miljömålsrådet eftersom den tagit initiativ till nya åtgärder sedan rådets rapport presenterades. Det krävs emellertid ytterligare omfattande åtgärder för att målets miljötillstånd ska vara uppnått. Regeringen anför vidare att skogliga processer ofta pågår under en längre tidsperiod än en generation. Ambitionerna att nå miljökvalitetsmålet *Levande skogar* påverkas därmed av att det tar lång tid för skogsekosystemen att återhämta sig, även om relevanta åtgärder har vidtagits. Enligt regeringen förutsätter möjligheten att nå målen därför långsiktiga åtgärder, och det är därmed av största vikt att den långsiktiga ambitionen behålls på en hög nivå. Skogarnas biologiska mångfald är till viss del fort-

satt utsatt för utarmning. Skogar med höga naturvärden avverkas alltför, och bristande naturvårdshänsyn vid skogsavverkningen förekommer och påverkar måluppnåelsen negativt. Utskottet ser i likhet med regeringen ändå positivt på möjligheten att skapa förutsättningar för att uppnå målet inom en generation. Liksom regeringen anför behandlades en rad åtgärder som ökar takten i skyddet av skogar i propositionen Hållbart skydd av naturområden (prop. 2008/09:214, bet. 2009/10:MJU9, rskr. 2009/10:28).

När det gäller motion N13 (mp) yrkande 4 om att staten inte bör frångå sig markbyten som instrument framöver kan utskottet i likhet med regeringen konstatera att dagens system för att tillhandahålla ersättningsmark är ett verktyg som syftar till att underlätta ett formellt skydd av skogsmark. Som regeringen framhåller är processen som följer av det nuvarande systemet resurs- och tidskrävande för alla berörda parter. Friktion och fördröjningar uppstår ofta, exempelvis på grund av olika syn på värderingen av den mark som ska överföras. I genomsnitt köper Naturvårdsverket cirka 2 000 hektar per år av Sveaskog. Dagens system med ersättningsmark har inte bidragit i tillräcklig omfattning till att miljö kvalitetsmålen uppnås, i synnerhet inte målet *Levande skogar*. Systemet bedöms vara ineffektivt och förhållandevis kostsamt. Utskottet ansluter sig därför till regeringens bedömning att en förändring bör ske. Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att överföra fastigheter med en sammanlagd areal om högst 100 000 hektar produktiv skogsmark från Sveaskog till staten som därefter ska användas som ersättningsmark och att vidta de åtgärder som krävs för att genomföra överföringen. Som påpekas i propositionen bidrar detta till att delmålet om långsiktigt skydd av skogsmark kan nås, samtidigt som Sveaskogs uppdrag att tillhandahålla staten ersättningsmark upphör vid utgången av 2010. Därmed renodlas och tydliggörs bolagets affärsmässiga inriktning ytterligare.

Utskottet erinrar om att det tidigare har uttryckt sitt stöd för användning av ersättningsmark. I betänkande 2009/10:MJU9 Hållbart skydd av naturområden framhöll utskottet att det anslöt sig till regeringens bedömning att möjligheten till ersättningsmark är bra för att minska skadan för den enskilde när naturreservat bildas och att möjligheten till ersättningsmark bör kunna nyttjas i större omfattning, genom att den också bör erbjudas markägare när skog löses in för naturreservatsbildning med intrångsersättning utan att äganderätten övergår till staten. I likhet med regeringen ansåg utskottet att Naturvårdsverket även aktivt bör arbeta för att förvärva markområden som kan användas som ersättningsmark.

Utskottet har från Jordbruksdepartementet inhämtat information om att förändringarna som föreslås i propositionen inte innebär att staten frångår sig markbyten som instrument framöver. Tanken är att staten fortfarande ska ha tillgång till ersättningsmark men utan att behöva involvera Sveaskog. Utskottet förutsätter att aktuell ersättningsmark gör det möjligt för skogsägare utanför Sveaskogs traditionella områden att ta del av den nya ersättningsmarken.

Vad avser motion N13 (mp) yrkande 5 om att stora markägare, vars mark har ingått i frivilliga avsättningar och som nu frigörs för formellt skydd, ska avsätta motsvarande arealer av motsvarande naturvärden långsiktigt och redovisa detta offentligt samt att Sveaskog inte får byta bort mark som varit frivilligt avsatt för naturvårdsändamål, vill utskottet anför följande. När det gäller fördelningen mellan frivilliga avsättningar och formellt skydd har utskottet i betänkande 2009/10:MJU9 Hållbart skydd av naturområden noterat att de frivilliga avsättningarna även fortsättningsvis är avgörande för att delmålet om långsiktigt skydd av skog ska kunna nås. Skogsstyrelsen redovisade våren 2008 en utvärdering av de frivilliga avsättningarna inom delmålet om långsiktigt skydd av skogsmark (Skogsstyrelsens meddelande 3:2008, Skogsbrukets frivilliga avsättningar). Utskottet konstaterade i samma betänkande att enligt Skogsstyrelsens bedömning skulle målet om skogssektorns frivilliga avsättningar kunna vara nått. Vidare noterade utskottet att regeringen med anledning av Skogsstyrelsens utvärdering bedömde att markägarnas frivilliga avsättningar av skogsmark är av den omfattningen att målet om det frivilliga skyddet bör kunna vara uppfyllt till 2010.

I propositionen Hållbart skydd av naturområden (prop. 2008/09:214, bet. 2009/10:MJU9, rskr. 2009/10:28) anges att skyddet av skogar med höga naturvärden i syfte att nå miljökvalitetsmålet *Levande skogar* är av fortsatt hög prioritet och att såväl staten som skogsägarna fortsatt bör göra stora ansträngningar för att skyddsvärda skogar inte ska avverkas utan bevaras, antingen som frivilliga avsättningar eller genom formellt skydd (avsnitt 7.1). Regeringen framhåller även i proposition 2009/10:155 Svenska miljömål att många markägare har skyddsvärda nyckelbiotoper på sina fastigheter och att dessa skyddsvärda skogar i vissa fall kan bevaras genom markägarnas frivilliga insatser, medan det i andra fall är skäligt att markägaren får ersättning från staten för den begränsning i brukandet som krävs för att skydda naturvärdena. Det senare gäller inte minst när en stor del av en fastighet berörs. Som påpekats tidigare äger de stora skogsbolagen och Svenska kyrkan sammantaget omkring en fjärdedel av Sveriges skogsmarksareal, och det finns på dessa stora skogsägars mark betydande skyddsvärda skogsarealer. Utskottet bedömer i likhet med regeringen att överenskomelser om markbyten med dessa stora skogsägare är den enda praktiska möjligheten att i rimlig tid nå resterande del av delmålet om formellt skydd av skogar. Utskottet anser att det är viktigt att ha i åtanke att de områden som staten betalar ersättning för är de områden som är högst prioriterade när det gäller formellt skydd. Utskottet har vidare från Jordbruksdepartementet inhämtat information om att Skogsbolagen genom sina certifieringssystem har åtagit sig att avsätta minst 5 % av den produktiva skogsmarksarealen. Enligt Jordbruksdepartementet är detta en rimlig areal att avsätta för en privat markägare. I praktiken betyder det att om några av dessa områden blir naturreservat kommer bolagen att få avsätta andra områden för att nå upp till sina 5 %.

När det gäller kravet på att frivilliga avsättningar bör redovisas och offentliggöras, konstaterade utskottet i sitt betänkande 2009/10:MJU9 Hållbart skydd av naturområden att markägaren har en frihet att välja vilka delar av marken som ska skyddas och att skyddet kan variera såväl över tiden som geografiskt samt att en utvärdering av de frivilliga avsättningarna inom delmålet om långsiktigt skydd av skogsmark redovisades våren 2008. Vidare anfördes att utskottet från Skogsstyrelsen inhämtat följande.

Kvaliteten på de frivilliga avsättningarna påverkas av flera faktorer, t.ex. markägarnas och deras anlitate organisationers kunskap om vilka områden som utgör tillräckligt höga natur- och kulturvärden samt sociala värden för att räknas in i miljömålet. Samtidigt har vissa arealer som avsatts frivilligt så höga värden att de har utsetts eller kan komma att utses till formellt skydd. Det senare medför risk för kvalitetssänkning totalt sett för de frivilliga avsättningarna. Mark som i sig inte håller tillräckligt höga värden kan ibland ändå vara av intresse för frivilliga avsättningar då de kan bidra till att fylla behovet av mark för restaurering och till att bilda ett nätverk av skog som kan förbättra organismernas möjligheter att sprida sig till nya områden. Viss skog kan också ha ett landskapsekologiskt värde och vara av internationellt utpekat intresse. Skogsägarnas incitament att bevara även denna typ av mark bör bevaras.

Utskottet konstaterade även att Skogsstyrelsen under det senaste året har utvecklat metodiken för uppföljningen och att en ny uppföljning påbörjades under hösten 2009, vilket skulle kunna komma att påverka den tidigare bedömningen av måluppfyllelsen. Det framhölls också att Skogsstyrelsen ansåg att ett offentliggörande av de frivilliga avsättningarna skulle kunna minska incitamenten hos markägarna att avsätta mark och därmed motverka möjligheten att nå målet, varför Skogsstyrelsen ansåg att ett offentliggörande endast bör ske om markägaren accepterar det. Det poängterades dock också att en acceptans av en transparent redovisning av arealerna till Skogsstyrelsen bör eftersträvas för att möjliggöra en adekvat uppföljning och utvärdering.

Med det anförda avstyrker utskottet avslutningsvis motion N13 (mp) yrkandena 4–6. I övrigt har utskottet inget att invända mot regeringens förslag.

Stockholm den 4 maj 2010

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Anders Ygeman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Ygeman (s), Claes Västerteg (c), Ola Sundell (m), Carina Ohlsson (s), Sofia Arkelsten (m), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Lars Hjalmered (m), Jan-Olof Larsson (s), Irene Oskarsson (kd), Rune Wikström (m), Wiwi-Anne Johansson (v), Helén Pettersson i Umeå (s), Tina Ehn (mp), Karin Granbom Ellison (fp), Liza-Maria Norlin (kd) och Åke Sandström (c).

Avvikande meningar

1. Miljömålet Levande skogar och anslag 1:3 Åtgärder för biologisk mångfald (s, v, mp)

Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Jan-Olof Larsson (s), Wiwi-Anne Johansson (v), Helén Pettersson i Umeå (s) och Tina Ehn (mp) anför:

Regeringen anger att det under utgiftsområde 20 uppförda anslaget 1:3 Åtgärder för biologisk mångfald ska sänkas med 210 miljoner kronor årligen under 2011 till 2020. Detta speglar en ambitionssänkning jämfört med vad Miljömålsrådet föreslog i den fördjupade utvärderingen Nu är det bråttom! För att nå det övergripande miljömålet *Levande skogar* kan det snarare behövas anslagshöjningar. Anslaget bör inte sänkas förrän det finns ett tydligt delmål för perioden efter 2010 och det kan säkerställas att anslagsändringen är förenlig med målsuppfyllelsen.

Det vi anført med anledning av motion N13 (mp) yrkande 6 bör ges regeringen till känna.

2. Ersättningsmark som instrument (s, v, mp)

Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Jan-Olof Larsson (s), Wiwi-Anne Johansson (v), Helén Pettersson i Umeå (s) och Tina Ehn (mp) anför:

Regeringen föreslår att Sveaskogs uppdrag att tillhandahålla staten ersättningsmark ska upphöra vid utgången av 2010. Detta innebär att möjligheten att använda mark från Sveaskog vid framtida markbyten försvinner. Regeringen skriver att ”om framtida behov av resurser uppstår för att bidra till målsuppfyllelsen av miljö kvalitetsmålet *Levande skogar* ska regeringen återkomma med vilka verktyg som då kan vara aktuella”. Vi anser att detta är en omdömeslös inställning. Det är uppenbart att det behövs ytterligare åtgärder för att nå miljömålet *Levande skogar*. Redan erbjudandet om markbyte kan ha betydelse för att markägare ska acceptera en försäljning eller ett naturvårdsavtal. Markbyten är ett instrument som kan behövas också framöver.

Det vi anført med anledning av motion N13 (mp) yrkande 4 bör ges regeringen till känna.

3. Frivilliga avsättningar som villkor (v, mp)

Wiwi-Anne Johansson (v) och Tina Ehn (mp) anför:

Regeringen föreslår att 100 000 hektar areal överförs till staten för att användas för byten med andra markägare i syfte att skydda skyddsvärd skog. Vi tillstyrker förslaget. Vi vill dock ställa som villkor att om den mark som ägs av stora markägare och som frigörs för formellt skydd tidi-

gare har ingått i de frivilliga avsättningarna ska markägaren långsiktigt avsätta motsvarande arealer av minst motsvarande naturvärden. Dessa ska också redovisas offentligt. Annars urholkas det nuvarande delmålet om skydd av skog. Vidare ska Sveaskog inte byta bort sådan mark som bolaget redan frivilligt avsatt och som därigenom tagits ur skogsproduktionen. Annars riskerar naturvärden att förstöras.

Det vi anfört med anledning av motion N13 (mp) yrkande 5 bör ges regeringen till känna.